

2.5.2022

Sosiaali- ja terveysministeriö  
[kirjaamo.stm@gov.fi](mailto:kirjaamo.stm@gov.fi)

VN/12741/2022

## HUSin lausunto tartuntatautilain väliaikaisesta pykälän muutoksista ja niiden voimassaolon jatkamisesta

Lakiesityksessä Covid-19-pandemian vuoksi säädettyjä väliaikaisia pykälää esitetään jatkettavaksi ja samalla niitä on osin uudistettu. Merkittävän ongelman voi muodostaa se, että eri numeroisten pykälien sisältöä esitetään merkityksellisesti muutettavaksi jopa täysin eri asiasta säätäväksi. Voimassa olevan lain väliaikaisten pykälän perusteella on tehty lukematon määrä päätöksiä, joissa kyseiseen pykälään viitataan. Nyt samaisen pykälän muuttuessa säätämään täysin eri asiasta tälle on hankala nähdä perusteita ja sisällöltään vastaavien pykälän numeroinnin tulisi pysyä samana.

Suuren osan esitettyjen pykälän merkitys on SARS-CoV2-tartunnasta ja niiden leviämisestä lisääntyneen tiedon myötä vanhentunut, eikä niiden jatkaminen nykyisessä tai esitettyssä muodossa ole aiheellista. Varautuminen rokotuksen saaneiden keskuudessa voimakkaasti leviävään ja myös heille vaikeaa tautia aiheuttavan uuden virusvariantin ilmaantumiseen on aiheen ja siten osa säädöksistä on aiheellista olla voimassa tällaisia tilanteita varten. Rajoitustoimenpiteiden käyttöönoton edellytyksistä olisi kuitenkin syytä säätää selkeämmin kuin lakiesityksessä nyt on esitetty.

Eri pykälään esitettyjen säädösten osalta haluamme esittää seuraavaa.

### 16 a-b § Covid-19-tautia koskeva todistus Suomeen saavuttaessa

Rajalla tapahtuva testaaminen tai koronarokotustodistusten vaatiminen on katsottu käytännössä kaikkien lääketieteellisesti asiaa arvioiden tahojen lausunnoissa tehottomaksi keinoksi estää tartuntojen saapuminen maahan jo kahdella edellisellä kerralla kyseisten pykälän voimassaoloa jatkettaessa. Näiden voimassaolo johtaa kuitenkin runsaaseen tehottomaan työhön etenkin alueilla, joilla on vilkkaita rajanylityspisteitä, mikä on entisestään ja tarpeettomasti vaikeuttanut terveydenhuollon hoitajapulaa.

2.5.2022

Nyt koronarokotustodistusten vaatimista ja tarkastamista esitetään edelleen jatkettavaksi, vaikka sen lääketieteellinen peruste on entisestäänkin heikentynyt ja käytännössä kokonaan kadonnut. Suomen väestö on laajalti rokotettu ja uusimpien vasta-ainetutkimusten perusteella tehtyjen arvioiden mukaan jo puolet väestöstä, Uudella maalla korkeampikin osuus, on sairastanut myös omikron-muunnoksen aiheuttaman taudin, jolle rokotus ei anna riittävää suojaa. Näin ulkomailta tulevat omikron-variantin tai sen kaltaisten viruskantojen tartunnat eivät muodosta merkittävää kansanterveydellistä uhkaa. Epidemian merkittävä uudelleen syttyminen edellyttäisi täysin uudenlaisen viruskannan leviämistä, jolle nykyiset rokotukset eivät antaisi suojaa vaikealta taudilta eikä tartunnalta. Tällöin nyt esitetty koronarokotus ja sen todistusten tarkastaminen ei toisi minkäänlaista tai korkeintaan hyvin vähäistä suojaa uuden viruksen maahan saapumiselle tai sen leviämisenopeudelle. Katsomme, ettei 16 a §:n voimassaoloa tulisi enää jatkaa tai ainakaan sitä ei tulisi enää soveltaa käytäntöön.

16 b §:ssä säädettäväksi ehdotettu testauspaikalta poistumisen kieltäminen virkasuhteisen kunnan työntekijän päätöksellä ei ole käytännössä toimiva ja edellyttäisi paikalla olevan lääkärin. Hoitohenkilökunta ei ole virkasuhteista. Mikäli näiden pykälien voimassaoloa jatketaan, tulisi tehtävä antaa 89 a §:ssä luonnoksessa esitettyjen virkamiesten tehtäväksi testauspaikalla olevan henkilöstön pyynnöstä toteutettavaksi.

### **58 a § Ravitsemisliikkeiden toiminnan väliaikainen rajoittaminen vaikeasta Covid-19-infektiosta johtuvien haittojen ehkäisemiseksi**

Anniskelu- ja ohjelmaravintoloiden toiminnan rajoitukset ovat osoittautuneet SARS-CoV2-viruksen leviämisen estämisessä tehokkaimmaksi yhteiskunnan normaalitoimintaan kohdistuneeksi rajoitukseksi. Näin tulee olemaan myös, mikäli epidemia uudelleen aktivoituisi ja siten mahdollisuus näiden toimintojen rajoittamiseen on syytä olla.

Nyt ehdotetussa muodossa rajoitusten voimaantulo on esitetty varsin laveasti olevien kriteerien mukaan käyttöönotettavaksi ”epidemian leviämisen estämiseksi”. Tässä on lain sisällä selkeä ristiriita ehdotetun 58 e §:n kanssa, jonka edellytyksenä on määriteltä ”vaikean Covid-19 infektion” riski/esiintyminen. Tämä ristiriitaisuus erilaisten rajoitusten määrittämisessä voi olla niiden käyttöä hankaloittava ja myös niiden ensisijaisuuden tai välttämättömyyden harkinnan kannalta hankala.

Nyt lakiesityksessä on päätös ravitsemistoiminnan rajoituksista annettu kunnan tai aluehallintoviraston tehtäväksi. Muutos on sinänsä looginen, koska epidemiatilanne on ollut kovin erilainen maan eri osissa kahden epidemiavuoden aikana ja siten rajoitusten tulisi myös seurata epidemian kehittymistä. Laveasti määritetyt edellytykset ravitsemistoiminnan rajoittamiseksi yhdessä niistä päättävien tahojen määrän lisäilyssä voivat tuoda merkittävää eroavaisuutta siihen, minkälaisessa tilanteessa ja miten herkästi toimintaa rajoitetaan. Lisäksi alueellisesti on havaittu ”laukaisukynnyk-

2.5.2022

sen” olleen hyvin eroavainen eri rajoitusten määräämisessä, mikä voi asettaa ravitsemistoiminnan harjoittajia perusteettomasti eriarvoiseen asemaan. Päätösvallan siirrossa alueelle ei ole myöskään huomioitu mahdollisia korvauksia ja niiden maksajia. Toistaiseksi ravitsemistoiminnan harjoittajat ovat saaneet valtiolta merkittäviä korvauksia toimintaa tartuntatautilain perusteella rajoitettaessa. Tulisivatko korvaukset nyt kunnan tai aluehallintoviraston päätöksen tehdessä valtion korvattavaksi? Vaikuttaisiko korvauksen pelko rajoitusten määräämiseen? Palloteltaisiinko päätöksen tekemistä kunnan ja aluehallintoviraston välillä kustannusten tai oikeudessa mahdollisesti määrättävien haittakorvausten pelossa? Näihin seikkoihin tulisi laissa selkeästi antaa vastaukset.

### **58 b § Toimenpiteet Covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi**

SARS-CoV2 pinnoilta tapahtuvien tartuntojen merkitys on todettu vähäiseksi ja siten 58 b § merkittävien tartuntoja vähentävä osuus liittyy sen ihmisten väljään sijoitteluun ja ihmisten välisen etäisyyden ylläpitämiseen, mikä on voimassa olevassa ja samanlaisena esitettyssä lakiluonnoksessa epämääräisimmin toimenpiteistä säädetty. Tähän on johtanut erityisesti 2 metrin seurueiden välisen etäisyyden poistaminen laista. Siten esitetty 58 § on pääosin lääketieteellisesti vanhentunut.

On sekaannuksia aiheuttavaa, että voimassa olevan lain 58 b § säättää täysin eri asiasta eli ravitsemisliikkeiden valvonnasta ja voimassa olevan lain 58 c § säättää nyt lakiehdotuksen 58 b § mukaisista asioista.

### **58 c § Asiakkaille ja osallistujille tarkoitettujen tilojen käytön edellytykset vaikeasta Covid-19-infektiosta aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi**

Lakiehdotuksen 58 c §:ssä säädetään varsin samoin sanoin yhtäläisistä rajoitteista voimassa olevan lain 58 d §:n kanssa, mikä aiheuttaa varmuudella sotkuja meneillään olevissa aiempien 58 d §:n valitusten ratkaisuisa tai sen nojalla tehtyjen päätösten myöhemmässä tutkinnassa.

SARS-CoV2-epidemian mahdollisen uuden vaikeutumisen rokotusten lävitse tarttuvan ja rokotetuille vaikeaa sairaalahoitoa edellyttävän sairauden aiheuttavan uuden virusmuunnoksen leviäminen voisi edellyttää 58 c §:ssä säädettyjen rajoitusten käyttöä. Muissa tilanteissa rajoitusten käyttö ei olisi perusteltua. Lakiluonnoksessa pyritään tänään tämänkaltaisen tilanteen sanoittamiseen, mutta rajoitusten perusteena oleva ”Covid-19-taudin vakavan terveydenhuollon ylikuormittumisen ehkäisemiseksi välttämätöntä” on varsin epämääräinen ja käytännössä terveydenhuollon ylikuormittumista on perusteltu Covid-19-epidemiolla, vaikka potilasmäärä on jäänyt varsin vähäiseksi. Monissa sairaanhoitopiireissä tehohoitopaikkoja on vain yhden käden sormilla laskettava määrä ja tällöin jo yhden tai kahden satunnaisesti tulevan tehohoitoa tarvitsevan Covid-19-potilaan voisi ajatella täyttävän rajoituskriteerit. Tätä tulkintaa

2.5.2022

tukee lakiluonnoksen sanamuoto ”Lisäksi päätös saadaan tehdä, jos Covid-19-rokotteiden vaikuttavuus vakavaa tautimuotoa vastaan on merkittävästi heikentynyt ja päätöksen tekeminen on välttämätöntä vakavan terveyden ja hengenvaaran ehkäisemiseksi”. Lisäksi sana lauseen alusta tulisi poistaa ja kyseinen lause kirjoittaa edeltävää lausetta ennen, jolloin rokotteiden lävitse vaikean taudin aiheuttaminen tulisi edellytykseksi rajoitusten asettamiseksi. Ilman tätä muutosta voidaan hieman asetelmaa laajentaen katsoa lainsäätäjän hyväksyvän yhteiskunnan toimintojen ja ihmisten perusoikeuksien rajoittamisen kausittain epideemisesti leviävän infektioaudin epideemiavaiheessa normaalitilanteessakin.

#### **58 d § Henkilöliikennettä koskevat toimenpiteet Covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi**

Voimassa olevan lain 58 d §:ssä säädetään kokoontumiseen kohdistuvista rajoituksista (lakiehdotuksen 58 c §) ja sen perusteella sekä siihen viitaten on tehty lukuisia päätöksiä, joiden käsittely valitusinstansseissa on edelleen kesken. Pykälän sisällön muuttamien sotkee voimakkaasti näiden käsittelyä sekä jo tehtyjen päätösten ymmärtämistä.

Liikennevälineisiin kohdistuneita rajoituksia ei ole epidemian aikana käytännössä toteutettu, koska epidemian voimakkaimmissa vaiheissa liikenne on muutoinkin vähentynyt merkittävästi. Lisäksi liikennöitsijät ovat taloudellisista syistä vähentäneet vuoroja, mikä on voinut vaikuttaa päinvastaiseen suuntaan tai ruuhka-aikoina ei liikennevälineissä ole etäisyyksien pito onnistunut. Yleinen maskin käyttö on myös tehnyt rajoitustoimenpiteet suurelta osin tarpeettomiksi. Tämän pykälän voimassaolon jatkaminen ei siten ole enää perusteltua.

#### **58 e § Tilojen väliaikainen sulkeminen asiakkailta ja osallistujilta vaikeasta Covid-19-infektiosta aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi**

Lakiluonnoksen sulkemistoimenpiteiden kohteet ovat voimassa olevasta laista karsittuneet urheiluun, tanssiin ja sisällä tapahtuvaan harrastustoimintaa koskevaksi. Tätä voidaan pitää suurelta osin perusteltuna. Lakiluonnoksessa on rajoitusten säätämisen edellytyksiä pyritty korottamaan mainitsemalla momentissa 2 nimettyjä kriittisiä terveydenhuollon toimintoja, mikä sekin on selkeä parannus. Lakiesityksen pykälästä puuttuu kuitenkin olennaisin eli rokotteiden lävitse vaikean taudin aiheuttaminen tulisi edellytykseksi rajoitusten asettamiseksi. Tästä olemme lausuneet 58 c §:n kohdalla ja siellä esitetty vähäinen kapasiteetti monissa 58 e §:n 2 momentissa mainituissa toiminnoissa voi muodostua vaaraksi liian herkälle tilojen sulkemiselle.

#### **58 g § EU:n digitaalisen koronatodistuksen myöntäminen toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan unionin ulkopuolella rokotuksen saaneelle tai taudin sairastaneelle**

2.5.2022

Käsityksemme mukaan digitaaliosta koronatodistusta ei ole kunnasta mahdollista muodostaa niin, että se olisi Omakannasta saatavilla. Siten 58 g § ei vielä kukaan kaikkialla toteudu eikä siihen ole teknisiä edellytyksiä. Muilta osin todistuksen vanhentumisesta viittaamme 16 a–b §:stä yllä lausumaamme.

Markku Mäkijärvi  
johtajaylilääkäri

Asko Järvinen  
infektiotililääkäri, HUS tartuntataudeista  
vastaava lääkäri